

Nilüfer Kuyaş, Anakültür'ün 3. Sayısına yazdığı "Türkiye'de Vatandaş Ne Zaman Doğacak?" başlıklı yazısında, sivil toplum kuruluşlarımızın çoğunun devletten çok devletçi olduğundan yakınıyordu. Ne kadar haklı! Devletimizin otoriterliği topluma da yansıyor ve toplum olarak otoriteyi pek seviyor, otorite karşısında eğilmeyi doğal sayıyoruz. Bu davranış alışkanlığı iki yüzlü bir kolaycılığı da beraberinde getiriyor: Hem şikayet etmek, hem de şikayet ettiğimiz konuda parmağımızı kıpırdatmamak mümkün oluyor. Nilüfer'in de değindiği gibi, Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) bir yandan kendilerine sivil ve demokratik bir meşruluk alanı yaratma iddiasıyla ortaya çıkarken, diğer yandan kendi içlerinde ve aralarında otoriterlik ve devletçilik eğilimlerini beslemeleri bu alışkanlığın somut bir yansıması. Oysa, STK'ların kendileri gerçekten sivil ve demokrat olmasalr, nasıl sivil meşruluk alanı yaratacaklar, devletin ve toplumun demokratikleşmesine nasıl katkıda bulunacaklar?

Genel olarak STK'ların malul olduğu bu zaaftan, ne yazık ki kadınlara özgü olanlar da payını alıyor. Oysa kadınlar, çok uzun bir süre siyasetin dışında bırakılmış olduklarından, biraz daha farklı "refleks"lere sahip olacakları düşünülebilirdi. Ama anlaşılan Türkiye'de devlet, kendi imgesinde vatandaş yaratma projesinde gerçekten hayli başarılı olmuş; otoriteye itaati, hatta otoriteyi en yüksek değer saymayı, kendince tanımladığı "vatandaşları"na benimsetmiş. Bu durumda, çağdaş anlamda vatandaşlığın Türkiye'de ne kadar geçerli olduğu çok tartışmalı. Çünkü "vatandaş" olmak, her şeyden önce birey olmak, kendi ihtiyaç ve taleplerini kendi tanımlamak, devlete karşı özerklik alanının sınırlarını çizebilmek demek. Oysa görülen o ki, Türkiye'de bu sınırları birey değil devlet çiziyor, devletin boş bıraktığı alanlarda da birey olamamış vatandaşın kendi içindeki devlet! Dolayısıyla, belki de en önemlisi, bu kendi içimizde taşıdığımız devlet ile mücadele etmek. Onunla mücadele etmeden, ünlü siyaset düşünürü Alexis de Tocqueville'in "demokratik yürek alışkanlıkları" dediği şeye sahip olmadan, kağıt üzerinde ne kadar özgürlükçü yasalara sahip olursak olalım pek bir şey değişmiyor. Kendi hapishanemizi kendi içimizde taşımaya devam ediyoruz!

Ben gene de, kadınların ve gençlerin Türkiye'de demokratikleşme umudunun taşıyıcıları olabileceklerine inanıyorum. Onlar sorgulayıcı ve mücadeleciler oldukları oranda, boyun eğme ve otorite önünde ceket ilikleme ahlakı yerine özgürlük ve direniş ahlakını geçirebildikleri oranda, toplumun tümü açısından bir demokratikleşme umudunu yeşertebilirler. Geleneksel olarak politikadan dışlanmış olmaları bu açıdan bir avantaja dönüşebilir. Türkiye'de politika, herkesin bildiği gibi, yaşlıların ve erkeklerin kapalı av alanı. Bu durumu değiştirmek, politikayı çıkarıcı politikacıların yaptığı kirli bir iş olarak değil de, hepimizin kaderini ilgilendiren kararların alındığı, dolayısıyla mutlaka katılmamız gereken bir alan olarak görmeye ve politik mücadeleye katılmaya bağlı. Toplumun demokratikleşmesini, Türkiye'de bir şeylerin değiştiğini görmek istiyorsak politikayla ilgilenmek zorundayız. Ve bu alana, yeni ve taze değerleri aktarmak; çifte standartlı ahlak anlayışının, otoriteye biat etme alışkanlığının değişmesini sağlamak zorundayız. Çünkü özgürlük ve demokrasi, kendiliğinden bize sunulacak bir şey değil; üstelik onları salt "vatandaşlık bilgisi" kitaplarından da öğrenemeyiz. Demokrasi, demokratik süreçlere katılarak, bunların olmadığı yerde bu süreçleri ve mekanizmaları yaratma mücadelesine katılarak öğreniliyor.

"Vatandaşlık bilgisi" gerekli; ama esas sorun, bunun ötesine geçip bu bilgiyi demokratik bir toplum yaratmaya etkin olarak katılım bilgisine, daha doğrusu pratiğine dönüştürebilmek, "demokratik yürek alışkanlıkları"na sahip olabilmek...